

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1989 m. kovo mėn. 18 d. / March 18, 1989

Nr. 54(11)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Partijos plenumui praėjus

Lietuvoje politinė padėtis vėl įtempta. Po didžiųjų ir iškilmingų Vasario 16-osios minėjimų, gavusių tautos samonę, vėl grįžti valdžios ir partijos pareigūnų grąsinimai, esą ekstremistų ir Sąjūdžio per toli žengta. Tautoje viltį vėl pakeičia nerimas, svajones apie nepriklausomybės atkūrimą — rūpestis dėl elementarių teisių išsaugojimo. Šis jausmų svyravimas reiškiasi ne pirmą kartą. Jis lydėjo tautos atgimimą visą vasarą ir rudenį, jis buvo labai jaučiamas spalio-lapkričio mėnesiais, kai per Sąjūdžio steigiamąjį suvažiavimą prasiveržusią euforiją, Sąjūdžio ir partijos bendradarbiavimą staiga pakeitė nusivylimas ir vieni kitų kaltinimai po Aukščiausios tarybos sesijos, kuri nepriėmė Lietuvos suverenumo deklaracijos. Valdžios pareigūnų mokymai Sąjūdžiui ir kitoms neoficialioms grupėms nėra naujas reiškinys, tačiau šį kartą grąsinimai lyg griežtesni, asmeniniai išpuoliai piktesni. Sąjūdžio vadovybės reakcija santūri — aiškinamos priežastys, sukelusios įtemptą padėtį, tauta raginama laikytis rimties ir susitelkimo. Laisvės Lygos atstovas Antanas Terleckas taip pat reagavo santūriai, aiškindamas, kad pirmasis sekretorius Brazauskas buvo Maskvos verčiamas pasakyti savo kalbą, ir kad vis dėlto jis nesakė to, ko nereikėjo. Kitaip žmonės reagavo į Aukščiausios tarybos prezidiumo sekretoriaus Gurecko kalbą. Sąjūdiečių žemdirbių suvažiavimas priėmė nutarimą, veningai išreikšdamas nepasitenkinimą Gurecku, o sociologinė delegatų apklausa rodė, kad 62 nuosimčiai jų laikė plenumo darbą nepatenkinamu.

Partijos vadovai nepatenkinti dėl įvairių priežasčių, siūlomos įvairios priemonės padėčiai sunormalinti. Viena akivaizdžiausių — tai laisvosios spaudos ir viešumo suvaržymai. Brazauskas šiuo reikalu pasisakė santūriai, esą reikia nutraukti neoficialių organizacijų leidinių varomą komunistų partijos judinimo kampaniją. Neginčytina, kad judinimo nereikia, bet kas, galime klausyti, yra partijos judinimas. Ar tai reiškia, kad nevalia rašyti apie partijos vadovų vaidmenį, įgyvendinant stalininį terorą, stagnacijos metais smaigiant lietuvių kultūrą? Ar tai reiškia, kad nebus

galima skelbti dokumentų apie pokario trėmimus, apie sąlygas, dėl kurių Lietuva pergyveno siaubingus demografinius nuostolius? O kas spės, kad kai kurių nuomonių skelbimas yra judinimas ar ne? Istorikas ar partijos pareigūnas, kuris aktyviai dalyvavo smerktinose akcijose?

Jei Brazauskas kalbėjo apie partijos judinimo kampanijos nutraukimą, tai Gureckas faktiškai siūlė įvesti griežtą cenzūrą, pasukti Lietuvos laikrodį atgal, palaidoti viešumą. Gureckas ragino uždaryti visus Sąjūdžio miestų-rajonų laikraščius, televizijos atgimimo bangą leisti tik įrašų, atimti iš Sąjūdžio vadovų laisvą mikrofoną, perimti į savo rankas visą partinę spaudą. Kitaip tariant, cenzūruoti ne tik neoficialią, bet ir oficialią spaudą. Be to, plenumo priimtas nutarimas neleisti neformalių judėjimų grupėms veikti masinės informacijos priemonių ir teisėtvaros organų kolektyvuose.

Dideli Gurecko planai, bet vargu ar jie bus lengvai įgyvendinami. Profesionalai žurnalistai, turėję progos praplėsti savo darbo lauką, laisviau reikšti savo nuomonę, neskubės sugrįžti į senąją tvarką, kurioje jie turėjo būti valdžios pareigūnų garsinkalbiais, susaldintos tikrovės šaukliais. Juo labiau abejotina, kad stebuklingai paplitusi neoficialioji spauda (skaiciuojama, kad yra per šimtą tokių leidinių) staiga nutrauktų savo veikimą. Bet tarkime, kad tai įvyktų. Kokios būtų pasekmės tautai? Nelabai džiuginančios. Vėl būtų nutyliami opūs dienos klausimai, nebūtų galima visiškai atvirai svarstyti ne tik istorijos, bet ir ekologijos ir ekonomikos klausimus, kuriuos reikia veiksmingai ir nedelsiant spręsti. Jei tiesa gimsta priešingų idėjų sankirtyje, tai juo platesnis skelbiamų nuomonių diapazonas, tuo didesnė tikimybė, kad bus rasta tiesa. Yra ir kitų filosofų seniai išdėstytų argumentų, nurodančių žodžio laisvės svarbą tiesos radime ir žmonių klestėjime.

Viena svarbiausių užgniauzimo pasekmių būtų poveikis jauniui. Daugelis pastarųjų metų reiškiųjų kelia nuostabą, pasigėrėjimą, žavesį, bet retas reiškinys toks reikšmingas, kaip jaunimo išjungimas į tautos atgimimo darbus, jo susidomėjimą (Nukelta į 4 psl.)

Rašytojo gyvenimas prie geležinkelio

Kazio Jankausko
naujas romanas
„Ne pirmą kartą“

PETRAS MELNIKAS

Kas neprisimena Lietuvos geležinkelio, kelionių traukiniu į Alytų, Vilnių, Šiaulius ar į Kauną? Garvežių švilpčiojimu, vagono siūbavimu ir bėgių savotiškai romantiško tratėjimo? Traukiniai buvo ne vienam ir tie ištikimieji iki paskutinės dienos, pasitraukiant iš Lietuvos. Kai užmigęs naktį pabundi, atrodo, kad leki per pasaulį, nežiūrint trinkesėjimo, siūbavimo ir mėtymo į šonus vidų šios senos susiekimo priemonės, pro langus slenkant judiems medžiams, mažoms stotelėms ir kaimų žiburėliams.

Bet geležinkelius reikia kam nors prižiūrėti, tiesinti nežymius įdubimus, valyti nuo sniego per pūgas. Reikia iešmininkų, raštininkų ir viršininkų. Yra tam atskiras luomas — geležinkeliečiai, kurių gyvenimą plačiai atidengia Kazio Jankausko naujo romano *Ne pirmą kartą* pirmas dalis (1988).

Rašytojas ne vienam mūsų skaitytojui pažįstamas iš Nepriklausomybės laikų kaip impresionistas. Gimęs 1906 metais Šiauliuose, studijavo Kauno universitete, mokytojavo. Pagarsėjo pirmąja knyga *Jaunystė prie traukinio* (1936), romanu *Vieškelėje plytų vežimai* (1938), apsakymų rinkiniu *Dulkini batai* (1938), apysaka vaikams *Juodojo milžino žmonės* (1939), romanais *Žygyje* (1940) ir *Beržėnų stoties kūrėjas* (1949). Po to, ilgai tylėjo ir tik 1959 metais pasirodė apsakymų rinkinys *Krito kaštonai*, o 1984 metais *Stogas ir žvaigždėtas dangus*. Dabar vėl romanas — *Ne pirmą kartą* (1988). Daug vertė literatūros kūrinių ir iš rusų kalbos.

Jau daugiau kaip aštuoniasdešimt metų sulaukęs, rašytojas Kazys Jankauskas šį kartą į romaną įjungia prisiminimus beveik nuo savo vaikystės Rostove, Rusijoje, knygą dedikuoja „Ilgo mano gyvenimo palydovei“ ir rašo pirmuoju asmeniu tarsi autobiografią. Bet taip subeintrastinta tikrovė atrodo net daug stipresnė, negu išgalvota fikcija būtų.

Skaitydamas romaną, susidariau apie rašytoją nuomonę, kad jis kaip žmogus yra kuklus, geras, atviras, mylintis gamtą, daug išskentėjęs savo jaunystėje, bet niekad nepraradęs noro tobulėti ir tikėti savo rašytojiška ateitimi. Jo veikėjai primena kai kuriuos Knut Hamsun herojus, kuriems

Prie geležinkelio mazgo Kaune.

Nuotrauka Romualdo Rakausko

nesiseka (iš *Pano, Viktorijos* ir kt.), bet Jankausko herojus žemaitiškai atkaklus ir kartais laimi, ko siekia.

Ne pirmą kartą romano veikėjas Putkus yra pastabus, ironiškas ir aiškiai nemėgsta fizinio darbo. Jis ne darbininko tipas. Darbas, jam atrodo, yra laikinas ir reikia tik mokytis — tada bus geriau, nereikės praskaičiuoti. Darbo jis nešlovina, net būdamas jau raštininku — nuobodu, ir jis vis galvoja kaip tapti rašytoju, mėgina rašyti.

Atvykęs į Lietuvą 1922 metais su tėvais iš Rusijos, kur prarado daug mokslo metų, Putkus mėgina įvairius darbus. Jam septyniolika metų ir tėvo brolis jį įtaso prie geležinkelio darbų nerastingo Gobio kuopoje Šiauliuose. Darbas sunkus, tik kartais Gobio jis surašo atliktus darbus. Šiaip jis taiso bėgius, žiemą važinėja su nauju sniego valytuvu iki Latvijos sienos, susibara su latviais, o prie Klaipėdos atsitrenkia į vokietaujančių gyventojų tarp bėgių įkasta akmenį, apsidauždamas.

Mėgina išlaikyti egzaminus į antrą gimnazijos klasę. Nors tada jam nepasisėka, jis perka vadovėlius ir atkakliai stumiasi į priekį, vis persėkdamas klases. Jis tampa raštininku pas Rudį, ir galų gale baigia gimnaziją. Atsižadėjęs gyvenimo linksmybių, Putkus apsidainuoja diplomu.

Šioje romano dalyje dominuoja geležinkeliečio gyvenimas. Atidengti ryškūs charakteriai: darbininkai, įvairūs viršininkai, kurių Putkus bijo ir kai kurių nenekenia. Sugyvena jis tik su savo viršininku Rudžiu, kuris nes norėtų Putkaus netekti, kai tas svajotų važiuoti į Kauną ir stoti į universitetą. Putkui nelengva palikti savo gimtinę:

„... esu priimtas į universitetą, ir pradėdau atitrūkti nuo gimtinės kaip upės srovės pagautas kuokš-

tas šieno. Dabar jau galima pasibastyti po gimtinę. Vieną vakarą nueinu į Salduvos kalną, pereinu ilgą Žuvininkų kaimą. Šunys nežino, kad aš atėjau su tom senom trobom ir žemom tvorelėm atsisveikinti, ir iniršė puola mane“ (p. 175).

Toliau Putkus Kaune. Jis mėgsta miestą ir mokslą, bet sunkiai ten verčiasi, išleidęs atsižvelgęs šimtą litų ir suvalgęs su kitais studentais motinos įdėtus sūrius ir lašinius. Užutė emesis kokio darbelio, jis rašo apsakymus, kurių vieną išspausdina žurnalukas, užmokėjęs jam dešimt litų. Jis samdosi kambarį tai virš krautuvės, tai Neries pašlaitėje, tai kortų klube, tai gyvena prisiglaudęs pas draugą.

Išsigandęs skurdo, rašo savo buvusiam viršininkui Rudžiu, prašydamas jį apsilankyti Kau-

ne. Jau jam badaujant, kelias dienas nevalgįs, apsilanko viršininkas ir stebisi, kaip Putkus vargsta. Nusiveda jį į teatrą, bet negavęs pigių bilietų, palieka alkaną studentą prie kasos, besitildantį prie radiatoriaus. Tai štai koks šykštus žemaitis! — galvoja Putkus, jausdamas, kad niekas nemato jo badavimo. Visa laimė, kad kas nors dar kartais padeda, paskolina pinigų. Todėl, gavęs trijų mėnesių stipendiją (turbūt iš valdžios?), Putkus sukiečia visus geradarius draugus ir restoraną Mickevičiaus gatvėje ir čia vėl iššvaisto pinigus bajoriškai.

Putkus vis rašo. Geležinkelio tema lietuvių literatūroje nauja, bet nesiseka jam savo kūrybą išspausdinti. Krėvės leidžiamas žurnalas išgria ir priima vieną apyskaitę. Vos įperša Putkus

Lietuvos aidui paskaityti kitą apysaką. Ir nežinia, su kokia išdava; gal antroje romano dalyje teks sužinoti apie jos likimą. Redaktorius nenoriai priėmė į rankas. Išgirdęs, kad vieną apysaką jau išspausdinęs žurnaluke, klausia, kodėl ten vėl nepamėgina?

Romane plačiai aprašomas Kaunas, draugai. Minimai tada pasižymėję rašytojai, poetai ir profesoriai. Daug šnekama — apie literatūrą, Majakovskį, Radauską, Dostojevskį ir kitus. Šnekama pobūviuose apie kariuomenę, kuri reikalinga ir mažam kraštui, apie pašaukimą į kunigus, apie išvažiuojančius tuo laiku į turtingą Ameriką ir įvairiasiom kitom visuomeninėm temom. Gan nuosaikiai parodomas to laiko Kauno gyvenimas.

Draugai ir viena simpatinga studentė tačiau prie progos vis pataria Putkui nesikankinti. Mergina sako:

„... Juk jūs visą pusmetį Kaune labai sunkiai vertėtės ir iš savo vargo nė kiek nepasimokėte! Tik gavote didesnę sumą pinigų, tuoj pat juos ir išleidote! Na, ko vertas toks negalvotas žmogus! Kas gali jums sudomėti ar pasitikėti? Sužinosiu, kur Šiauliuose jūsų motina gyvena, ir parašysiu, ką jūs Kaune išdarinėjate! [...] Ir patariu jums nešvaistyti pinigų. Girdėjau, kad naujame žurnale spausdinama jūsų apysaka. Nesugalvokite, pirmą honorarą gavęs, dar kartą susikviesti į restoraną savo gerų draugų. Tai ir viskas. Keliaukite, sveikas! — ji rankinuku suduoda man per alkūnę ir nueina“ (p. 242).

Knygos gale Putkus, išgirdęs apie stoties viršininkų kursus, sugrįžta vėl kaip mažos stotelės viršininkas prie geležinkelio darbo, neužmiršdamas tačiau, kiek praplėtė savo akiratį Kaune, į kurį, kaip į to meto „Paryžių“ Lietuvoje, jis turbūt sugrįš antroje romano dalyje. Gyvenimas prie geležinkelio ir Kauno studentų vargai bei išdaigos taip įdomiai aprašyti, kad nežinia, kurioj srity Jankauskas tobulesnis.

Laisvės alėja Kaune.

Nuotrauka Romualdo Rakausko

Šiame numeryje:

Lietuvos svyruojanti politinė padėtis • Kazio Jankausko romanas • Modernioji teologija (II) • Kryžiaus kelio stotys Anykščiuose • Juliaus Kaupo mirties 25 metų sukakčiai • Pier Paolo Pasolini-eilėraštis • Havajų salų lietuviai • Vyto Sakalo paroda Chicagoje

Moderniosios teologijos poslinkiai: prošvaistės ir klausimai

VALDEMARAS M. CUKURAS

(Tęsinys)

iš praėjusio šeštadienio)

Tuo metu, kai Šiaurės Amerikoje teologijos rūpestį diktavo į visas gyvenimo sritis besiveržias sekuliarizmas, Pietų Amerikoje nuo 1968 metų pradėjo reikštis visiškai naujas sąjūdis, iš kurio gimė vadinamoji „išlaisvinimo teologija“. Šiai teologijai atsirasti pagrindus davė Europoje besiformuojanti „politinė teologija“. Ši pastaroji, vieno iš josios pirmūnų Johannes B. Metz tvirtinimu, buvo tolimesnė Vatikano pastoracinės konstitucijos *Gaudium et spes* (Bažnyčia moderniajame pasaulyje) paskatų raida. Johannes B. Metz ir Jürgen Moltmann buvo šios teologijos pagrindėjai ir formuotojai. Jiems rūpėjo, kad Bažnyčia ir visa krikščioniškoji bendruomenė nepasitenkintų tik kilniais minėtosiomis konstitucijos žodžiais, skelbiančiais žmogaus asmens esminį kilumą ir vertę, religinę laisvę ir socialinio teisingumo idealą. Jiems atrodė būtina, kad Bažnyčia konkrečiai užsibrangtų ir ieškotų naujų, efektyvių būdų įgyvendinti socialinį teisingumą, kovotų už prispautųjų ir vargšų teises ir politinę, ir ekonominę, ir kultūrinę plotmę. Tuo metu, kai ši teologija kūrėsi, daugelis gėsenųjų Pietų Amerikos kunigų buvo pasiūstę studijuoti į Europos universitetus, kur minėtieji teologai ir jiems simpatizuoja kiti profesoriai dėstė, užsidedę naujomis idėjomis ir gerai žinodami savo gimtųjų kraštų apverttiną būklę, šie kunigai grįžo namo ir tuoju pradėjo ieškoti teologinio pagrindo akcijai, kurios jie ėmėsi savo šalių varguomenės, betesius ir prispautųjų tautiečių išlaisvinimui. Tas jų pastangas parėmė ir dar labiau paskatino 1968 metais Medellino mieste įvykusi visos Pietų Amerikos vyskupų konferencija. Iš pradžių viešumoje pasirodė tik keli ir labai įvairūs mažesni jaunųjų teologų bandymai. Sąjūdis gavo daugiau ar mažiau vieningą kryptį, kai 1971 metais pasirodė išsamus programinis veikalas, pavadintas *Teología de la liberación*. Jo autorius – Lima, Peru, seminarijos profesorius Gustavo Gutiérrez. Jame radikaliai einama prie Pietų Amerikos gyvenimo problemų, iškeliami didžioji neteisėybė, kuri daroma tikėjimo vardan eiliniams tikin-

tiesiems, skėstantiems neturte ir neturintiems praktiškai jokių teisių nei balso viešajame gyvenime. Šis autorius pakartojo tą patį, ką Medellino, šalia paskelbtos deklaracijos, dar pridūrė keli vyskupai: „...yra būtina nugalėti kapitalizmą. Tai yra didelė blogybė, tai socialinė nuodėmė, kurios šaknys yra supuvusios. Štai vaisiai, kuriuos mes visi jau matome: neturtas, alkis, ligos ir mirtis. Tai medis, kurio supuvusios šaknys, vaisiai, palietę visą mūsų gyvenimą“. Šiuos žodžius prie bendrojo vyskupų dokumento, kurį, beje, ne visi Pietų Amerikos vyskupai su vienodu entuziazmu pasirašė, panaudojo priėjusio šeši Brazilijos vyskupai. Gutiérrez knyga tapo sensacija. Tuojuo įmintasi versti į visas Vakarų Europos kalbas. O angliškasis vertimas 1987 metais jau buvo susilaukęs 12 laidų.

Buvo daugybė kitų, kurie išlaisvinimo tema rašė ir teberašo. Vieni buvo linkę pasinaudoti marksizmo teikiama analize ir gerokai nutolo nuo tradicinio Bažnyčios mokyto. Kiti, kaip ir pats Gutiérrez, likosi vienybėje su pagrindiniu Bažnyčios mokslu. Gyviausiai reiškėsi jaunieji teologai Brazilijoje. Iki 1980 metų Vatikano Doktrinos kongregacija, kurios priešaky dabar yra kardinolas Josef Ratzinger, kantriai laukė ir stebėjo šios teologinės krypties raidą. Aktyviai reaguoti paskatino jauno brazilų teologo Leonardo Boff, O.F.M. knyga su provokuojančia antrašte *Bažnyčia: charizma ir jėga*, kurioje kaltinimas metamas pačiai Bažnyčios struktūrai ir mokojo autoriteto veiklos formoms. Kardinolas Ratzingeris, anksčiau buvęs Leonardo Boff profesorius Vokietijoje, pakvietė autorių pasiaiškinti. Jis klusniai pakvietimą priėmė ir turėjo progos išlyginti kai kuriuos neatšargius savo teiginius. Tais pačiais 1984 metais Vatikano Doktrinos kongregacija paskelbė instrukciją, kurioje nurodo jau besiplečiančios išlaisvinimo teologijos centrinius teiginius ir perspėja prieš pavojų, kuris gali kilti, nekritiškai panaudojant kai kuriuos marksistinius metodus. Ši instrukcija nebuvo pilna ir galutinė. Buvo pažadėta duoti išsamesnę po metų. Tai ir buvo padaryta. Ši antroji buvo žymiai pozityvesnė ir išskleidė daugelį

Kryžiaus kelio trečioji stotis – Viešpats Jėzus parpuola po kryžiumi. Rimo Idzelio medžio drožinys Anykščių Šv. Mato bažnyčios šventoriuje.

abejonių ir nesupratimų, kurie kritikai buvo iškelti po pirmosios pasirodymo. Reikšminga, kad lotyniškajame instrukcijos pirmosios dalies originale ir antrojoje dalyje pirmutiniai sakiniai pradėdami žodžiu „laisvė“ (Libertas nuncius – pirmoje, Libertas conscientiae – antroje). Žmogaus laisvės ir nelaisvės sąvokų reikšmė ieškoti pačioje žmogaus širdyje, kur nuodėmė nuolat grasina užtemdyti pagrindinį žmogaus asmens kilumą – tai buvo tos dvigubos instrukcijos centrinė tema. Pietų Amerikos jaunųjų teologų pastangas ir jų šalyse sparčiai išaugusią orientaciją yra tiksliau vadinti „išlaisvinimo sąjūdžiu“, o ne „teologija“ griežtąja prasme, kadangi vienos tokios išbaigtos teologijos dar nėra. Svarbiausia, kad tie visi teologai įsakiniai pabrėžia, jog jiems visų pirma rūpi praktika (theopraxis), būtent reikalas sudaryti krikščioniškai pagrįstą bazę savo prisilgtiesiems tautiečiams, išlaisvinti juos ir jiems atskleisti Kristaus skelbtosios Gerosios Naujienos bei vilties jėgą.

Pietų Amerikos išlaisvinimo sąjūdis rado atgarsio ir kituose „trečiojo“ pasaulio kraštuose: Afrikoje ir Azijoje. Tik ten jau visai kiti siekimai. Afrikoje ir iš dalies ir Azijoje tikintiesiems rūpi „kultūrinis išlaisvinimas“, atsikratymas kolonialinių laikotarpiu jiems primestų europietiško kultūrinio bei religinio formų. Norėdama pabrėžti skirtumą tarp įvairių šalių išlaisvinimo sąjūdžių, vokiečių kapucinas, ilgametis misionierius Wilbert Buehlmann šitaip juos charakterizuoja: „Jei „pirmajam“ pasauliui (Europai ir Šiaurės Amerikai) Bažnyčia reiškia išganymo paslaptį, misterium salutis, tai Pietų Amerikai ji yra išlaisvinimo paslaptis, „misterium liberationis“, o Afrikai – „iskūnijimo paslaptis, misterium incarnationis“. Ir iš tikro statistika rodo, kaip Afrikoje ir Azijoje žmonės yra atviri evangelijos Gerajai Naujienai ir ypač pačiam Kristui, jo asmeniui.

Paminėjome sąjūdžius. Tačiau jų dar negalima vadinti naujos teologinės kūrybos bei naujų poslinkių židiniais. Visa, kas išlaisvinimo klausimais rašoma, lieka toje pačioje tradicinėje plotmėje. Ir pagyvėjusi ekumeninė veikla tarp krikščionių bendrijų vis dar laikosi tradicinės prielaidos prieš iškylančių christologi-

nių bei ekleziologinių problemų, kurios prasidėjo su Rytų Bažnyčios atsiskyrimu 12-ame šimtmečiu ir protestantizmo revoliucija 16-ame šimtmečiu. Naujų įžvalgų vis dėlto jau pastebėta teologinėse studijose, kurios pasirodė anksčiau minėtoje serijoje *Quaestiones disputatae* ir žurnale *Concilium*. Reikšminga, kad nauja iniciatyva, po Hartfordo grupės manifestą 1975 metais, pamažu iš Europos teologų šeimos persimetė į Jungtines Amerikos Valstybes. 1976 metais pasirodė David Tracy *Blessed Rage for Order*. Šios knygos autorius yra katalikų kunigas, University of Chicago profesorius, Idėjų ir metodų fakulteto narys, garsiojo Kanados jėzuito teologo ir filosofo Bernard Lonergan mokinys. Tracy minėtojo veikalą ir po to išėjusios dviejose savo studijose duoda labai originalią ir tikslią dabarties teologijos būklės skaidrą. Būdamas tarptautinio teologijos žurnalo *Concilium* redakcijoje, jis matė, kokia daugybė įvairių kryptų ir bandymų dabar dominuoja visą teologijos lauką. Jis pirmoje studijoje ir klausia, ar yra galima kokia nors tvarka toje daugybėje ir ar yra galimas koks kelias prasmingai tvarkai susidaryti. Šitoks klausimas rūpi ne vien jam, bet ir daugeliui kitų teologų, kas paaiškina tos jo knygos aktualumą. Bandydamas atsakyti savo paties keltus klausimus, David Tracy mato, kad šiandien būtina pripažinti, jog gyvename pluralistinėje kultūroje. Pluralizmas, aišku, gali tapti pigia priemone pridengti netvarką, tirionišką represiją ir panašiai. Tačiau, jei pripažinsime ir teigiamai vertinsime pluralizmo faktą, tai būsim priversti priimti viešumos kriterijus, siekdami apsispręsti už tiesą. Kaip šitai padaryti, šis autorius plačiai svarsto 1981 metais paskelbtame stambiam veikale *The Analogical Imagination: Christian Theology and the Culture of Pluralism*. Ši pastaroji ir aukščiau minėtoji David Tracy knyga yra naujų kelių teologijoje skynėjų avangardas. Išvada: norint susikalbėti ir rimtai siekti tiesos, būtina priimti šio meto kultūros daugiaprasmiškumą ir sueiti į dialogą, analoginiu keliu kartu ieškoti tiesos.

Šiais laikais dažnai teologai ima vartoti iš tikslųjų mokslų pasiskolintus terminus: „modelis“ ir „paradigmos poslinkis“.

Kryžiaus kelio stotys Anykščiuose

Lietuvoje pradėto leisti religinio dvisavaitinio leidinio *Katalikų pasaulio* pirmajame numeryje (1989 vasario 5), „Religinio meno“ skyriuje įdėtos septynios Kryžiaus kelio stoties Anykščių bažnyčios šventoriuje spalvotos, viso puslapio reprodukcijos („center-fold“ – gali būti, kad jos skirtos būti lengvai skaitytojų išsegamos iš žurnalo ir atskirai laikomos ar irėminamos kaip paveikslai). Įvadiname šių stotijų apraše sakoma: „Ne vieną Anykščių miesto svečių patraukia raudonplytės Šv. Mato bažnyčios bokštai. Lankytojus žavi ne vien gražios gotikinės bažnyčios formos, skoningas interjeras, bet ir savitos Kryžiaus kelio stotys, neseniai papuošusios šventorių“. Jų atsiradimo istoriją *Katalikų pasaulyje* pasakoja Anykščių klebonas, dekanas kun. Albertas Talačka.

1980 metais lankydamas Paberžės kleboną kun. Mykolą Dobrovolski, kun. Talačka buvo supažindintas su „auksarankiu jaunuoliu... nuostabiai drožiančiu medį“ – Rimu Idzeliu, kilusiu nuo Palangos. Pakalbėjęs jaunuoli, kurio giliai, ramias, švelnias akis įsidėmėjo, kun. Talačka pakvietė jį į Anykščius restauruoti bažnyčios bokštą apdaužytas reljefines statulas. Rimas tai padarė ir tada kilo mintis šventoriuje įrengti Kryžiaus kelią. Šventoriaus sienoje buvo tik tuščios nišos, o reikėjo skulptūrų, turinio. Pasiūlyta Rimui padaryti Kryžiaus kelio stotijų figūras – medines, dažytas (atrodo, sekant viduramžių Katalikų Bažnyčios meno Vakarų Europoje tradicija).

1981 metų gegužės mėnesį pasirodė pirmoji

Rimo Idzelio išdrožta Kryžiaus kelio stotis – šeštoji: Veronika nušluosto Viešpačiui Jėzui veidą. Darbas ir klebonui, ir vietos žmonėms, ir besilankantiems Anykščiuose ekskursantams labai patiko. Tada buvo sutarta, kad Rimas tęs darbą toliau. „Meistrui nebuvo duota jokių nurodymų; jis pats pagal Kryžiaus kelio siūžetą pasirinkdavo figūrų išraišką, kartais gana neįprastą. Štai Marija susitinka su Sūnumi. Čia Ji ranka liečia Kristų – savo vaiką. O kai Kristus ramina verkiančias moteris, vieną priglaudžia. Nukryžiuoto Kristaus – tik kojos“.

Per metus Rimas išdroždavo po dvi stotis. „Būgštauta, ar nepritruks meistrui įkvėpimo. Bet nepritruko, kūrybinė mintis netgi turtėjo; Kristus visur vienodai ramus, kilnus, kantrus, o jį kankinančių budelių išraiška sušaržuota, net baisi. Kai kam atrodo net per daug. Paskutiniosios stotys (nuėmimas nuo kryžiaus, laidotuvės) tiesiog spinduliuoja šilumą. Jos labai paprastos, aiškios ir vientisos. Prie jų norisi melstis, susikaupti, nurimti“.

„Kadangi darbas vyko sėkmingai, o visuomenė girte gyrė, – sumanyta padaryti ir penkioliktąją stotis – prisikėlimas“. Darbas buvo baigtas 1988 metų pavasarį – simboliškai ar ne, sutampantis su Lietuvos tautinio atgimimo pradžia. (Šiame *Draugo* priedo puslapyje įdėtos trys iš Rimo Idzelio Kryžiaus kelio stotijų – tos, kurių spalvos leido jas reprodukuoti juoda-balta spaudos klėmis).

Amerikoje jau matėme teologo Avery Dulles, S.J. paskelbtus *Models of the Church, Models of Revelation* ir panašius kitų veikalus. Ar galime jau kalbėti apie vieną, visas įvairias sroves apimančią „teologinį modelį“? Atsakymo dar neturime. Šiais laikais visa apimančios teologinės sistemos niekas nebedrįsta kurti. Net tokie plačiai įžvelgia protai, kaip, pvz., Karl Rahner ar prieš jį Karl Barth, Paul Tillich, šito nenorėjo bandyti. Gal tam tikrą išimtį reikėtų priskirti šveicarui teologui (1988 m. birželio mėn. 26 d. mirusiam) ir kardinolui skrybėlės nesupėjusiam pasiimti) Hans Urs von Balthasar. Jis prieš mirtį suspėjo pabaigti savo teologinę trilogiją: *Teologinė estetika, Teologinė dramatika ir Teologinė logika*. Šią milžinišką 14-os tomų teologinę sintezę sunku būtų pavadinoti sistema ar naujų kelių skynimu. Ji daugiau panaši į nuostabų vaisių, subrendusių beveik 2,000 metų krikščionijos kultūros ir religijos istorijoje.

Grįžkime prie paskaitos temos. Iš ryškesniųjų srovių, pastebimų dabartinėje teologijoje, galėtume susidaryti vaizdą įvairaus dydžio ir sraunumo upelių, kurie nelauktai atsiranda, liejasi tolyn, susilieja į didesnę srovę, išnyksta, o kiti ir vėl atsiranda. Matome didelį judėjimą ateitin. Pradėjom paminėdami Vatikano II nuosprendžių įtaką ir paskatinimą

ikūnyti tai, kas buvo įžvelgta, tačiau nenuslystant nuo uolos – paveldėto ir teologams patikėto Kristaus mokslo branduolio. Šis branduolys yra nuostabus, neišsamišamas krautis – turtas, prie kurio galima prieiti iš įvairių pusių ir kurį galime interpretuoti labai įvairiais būdais. Taigi visas minėtas sroves ir sąjūdžius, kaip ir išlaisvinimo sąjūdį Pietų Amerikoje, Afrikoje, Azijoje, o čia JAV – feministinės ir judosios rasės teologijos bandymus, galėtume apjuosti dviem sąvokom: *interpretacija ir pluralizmas*.

Pirmoji dabarties teologijos poslinkių žymė – pluralizmas. Ši idėja arba geriau žvilgsnis yra nukreiptas į krikščioniškąjį paveldą; jis greičiausiai buvo paskatintas protestantų teologo ir egzegeto Rudolf Bultmann. Kardinolas Ratzinger, norėdamas italų korespondentui paaiškinti, kame, jo įsitikinimu, glūdi šio meto nerimo, autoriteto krizės ir išlaisvinimo sąjūdžio bei moralinio pasimetimo priežastys, nurodė kaip tik ir Bultmanno skelbtąją interpretacijos laisvę, kvietusią „numitologinti“ Šventąjį raštą ir mus pasiekusias tradicines formas. Duotoji arba rekomenduotoji laisvė asmeniškai interpretuoti, nepripažįstant jokio autoriteto, Ratzingerio įsitikinimu, buvo pradžia visų dabarties problemų.¹⁰

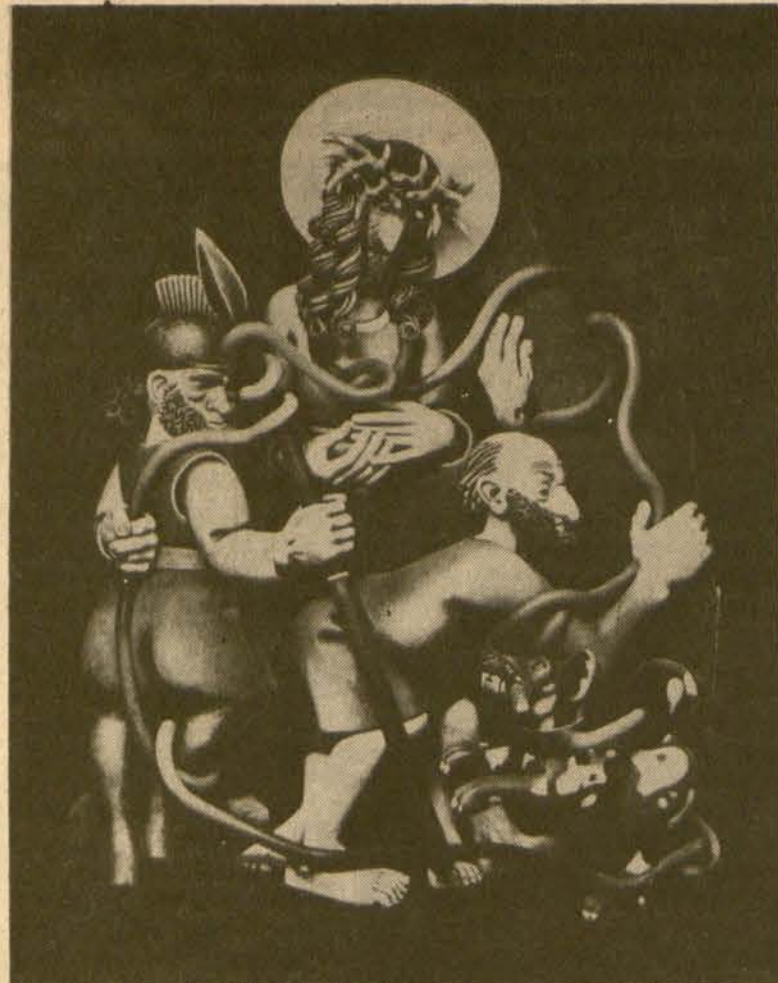
Antroji dabarties teologijos

žymė – tai žmogaus asmens pabrėžimas, jo religinių pergyvenimų, patirties – tai toji vieta, iš kurios prasideda teologinis svarstymas. Karl Rahner aptarties, kad teologija yra antropologija, gali būti daugumos mūsų laikų teologų šūkiu. Anksčiau akcentuotas Dievo imanencijos primatas, kuris ypač pabrėžiamas proceso teologų ir Teilhard de Chardin raštuose, privedė prie Dievo transcendencijos pamiršimo. Šitai leido teologams nukrypti į supasaulėjimą (t.y. pasaulį ir žmogų dėti centre) ir taip pamiršti imanencijos ir transcendencijos pusiausvyrą, kalbant apie Dievą.

Trečioji žymė – tai teologų, ypač „išlaisvinimo“ sąjūdžio palaikytojų, nukrypimas nuo „ortodoksijos“ ir „ortopraktiką“. Vatikano II išduktas rūpestis Bažnyčia parodyti konkrečiai „skaitančią laiko ženklus“ ir prasmingai prakalbančią ir ją supantį pasauli, akcentavo josios savimonę kaip „Dievo tautos“ – tikinčiųjų bendruomenės visų tautų šeimoje. Šis akcentas tačiau paliko nuošaliai kitas Bažnyčios žymes – josios sakramentinį pobūdį, josios kaip Dievo meilės, Atpirkimo paslapties reginajį pavaldą.

Ketvirtoji žymė – aiškus posūkis į kristologiją. Kristaus asmuo, pastangos vėl atrasti istorinį Kristų, išryškinti Jėzų kaip „asmenį kitiems“ ypač pagyvėjo pastaruosiu metu. Dauguma teologų rimtai nusidomėjo Šventraščio studijom, naudojosi naujaisiais atradimais, studijavo palyginamąją religijų istoriją, paleontologiją, psichologiją.¹¹ Kristus tampa didžiuoju išlaisvinimo, ypač Pietų Amerikos ir JAV feministų teologų darbuose, o Afrikoje Jėzaus asmuo yra pagrindinis motyvas, kodėl ten nepaprastai sparčiai auga konvertitų skaičius. Kristologinės temos dominuoja ne tik išlaisvinimo teologijoje, bet ir tradicinės teologijos atstovai, kaip Walter Kasper, skiria šiai temai pagrindinį dėmesį.

Penktoji žymė – labai sustiprėjęs ekumeninis sąjūdis. Jo pagrindai taip pat jau randami Vatikano II dogmatinėje konstitucijoje apie Bažnyčią ir atskiroje deklaracijoje apie ryšius su nekrikščioniškomis religijomis. Ši iniciatyva nuėjo daug toliau ir giliau už protestantų pradėtąjį sąjūdį, kuris prasidėjo praėjusio šimtmečio gale ir kurio tikslas visų pirma buvo rasti bendrą vardiklį, kurio būtu galima sujungti keliasdešimt protestantų denominacijų ir ortodoksų Bažnyčias. Katalikų Bažnyčios įžvalga (Nukelta į 4 psl.)

Kryžiaus kelio penktoji stotis – Simonas Kirenietis padeda Viešpačiui Jėzui nešti kryžį. Rimo Idzelio medžio drožinys.

Kryžiaus kelio septintoji stotis – Viešpats Jėzus parpuola antrą kartą. Rimo Idzelio medžio drožinys.

Dvidešimt penkeri metai be Juliaus Kaupo

KESTUTIS ČERKELIŪNAS

Kovo 1 dieną suėjo ketvirtis šimtmečio, kai mirė Julius Viktoras Kaupas, rašytojas, kritikas, gydytojas. Jo tėvas, taip pat Julius (1890-1945), buvo Lietuvos Steigiamojo seimo narys, finansininkas, Amerikos lietuvių veikėjo kunigo Antano Kaupo brolis.

Julius Viktoras gimė 1920 m. kovo mėn. 6 d. Kaune. 1938 metais baigė jėzuitų gimnaziją, studijavo Vytauto Didžiojo universiteto medicinos fakultete, kurį baigė 1944 metais. Po Antrojo pasaulinio karo 1946 metais Tuebingene įsigijo medicinos daktaro laipsnį, Freiburgo im Breisgau universitete studijavo filosofiją, literatūrą, taip pat Freiburge mokėsi tapybos dailininko Vytauto K. Jonyno vadovaujamoje École des Arts et Métiers. Atvykęs į JAV, specializavosi psichiatrijoje. Ištiktas širdies smūgio, mirė Chicagoje 1964 m. kovo mėn. 1 d., palaidotas Detroito.

Pirmuosius savo literatūrinius darbus Julius Kaupas išspausdino 1942 metais Kaune leidžiamame *Žiburėlyje*, kuris pora dešimtmečių buvo laikraštis vaikams, o per vokiečių okupaciją (1941-1944) – literatūros ir meno žurnalas, sutraukęs stipriasias rašytojų bei dailininkų pajėgas. Tada *Žiburėlyje* redagavo Stepas Zobarskas. 1943 metais Kaupas laimėjo žurnalo *Savaitė* novelės premiją.

Po karo Vokietijoje rašė *Aiduose*, *Žiburiuose*, *Tremtinių mokykloje*, prisidėjo prie jaunimo žurnalo *Suiesa* redagavimo. 1948 metais Kaupas už pasakų rinkinį *Daktaras Kripštukas pragare* gavo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus jaunimo literatūros premiją. Atvykęs į JAV, Kaupas buvo vienas svarbiųjų žurnalo *Literatūros lankai* kritikų ir ideologų, paskelbė beletristikos, kritikos straipsnius, psichologinių esė *Aiduose*, *Drauge*, *Naujienose*, *Dirvoje*, *Lietuvių dienoje* ir kitur. Literatūros kritikas dažnai pasirašydavo Coppelijaus slapyvardžiu.

„Julius Kaupas priklausio žeminių-lankininkų literatūrinei kartai. Brendęs E.T.A. Hoffmanno, Dickenso ir Miguel de Unamuno poveikyje, Kaupas yra vienintelis savo kartos beletristas, kurio estetika ir formos koncepcija remiasi klasiškosios Europos kultūros tradicija... Būdingiausi jo stiliaus ir formos bruožai yra aiškumas, simetrija ir pusiausvyra... Ir kritikoje, kaip ir pasakose, jis yra tam tikra prasme moralistas, grožį siejantis su gėrio ir idealo sąvokomis“, teigia Alfonsas Čipkas (*Lietuvių enciklopedija*, XI t.).

Beje, Kaupas yra vienas iš lietuvių rašytojų, kurio kūryboje ryškūs impresionizmo bruožai. Teigiama, kad ši literatūrinė srovė artimiausią tapybą. Gal todėl Kaupas bandė išreikšti savo mintis ne tik rašytiniu žodžiu, bet ir teptuku. Gyvendamas Tuebingene, jis savo kambario sienas ir lubas išdėžė fantastinėmis figūromis, kurios galėtų būti iliustracija daktaro Kripštuko apsilankymui pragare. Kaupas žodiškai tapė ir gamtą. Štai ištrauka iš vienos pasakos apie pavasario pradžią:

„Į Kauną atėjo pavasaris. Purvinas sniegas sutirpo ir nutekėjo kriokiančiais upeliais per Vytauto kalno gatves, nusinesdamas tuščias degtukų dėžutes, putas ir kiaušinių kevalus. Kryžkelių verpetuose sukosi sudrėkę ir burbulais apkibę laiveliai, išlankstyti iš nudrėkusių juodraščių puslapių. Rūstūs universiteto langai ėmė linksniau švytėti saulėje, ir tvankios auditorijos ėmė pamažu tuštėti. Net ir uoliausi medikai, sėdėdami nejaukioje salėje, iš kurios tamsių kampų spoksojo seni ir šurpūs

Julius Kaupas (1920-1964)

skeletai, dažnai pakeldavo galvas nuo pageltusių kaulų, nustodavo šnabždėti lotyniškus vardus ir klausydavosi vėjo ūžimo už saulėtų langų. Toks, mat, svaigulingas pavasaris tais metais viešpatavo Kaune“.

O ir kiti pavasariai prieškariniame Kaune galėjo, turėjo būti svaigulingi. Dar jėzuitų gimnazijoje, kurios seną trivietį suola zulino trys berniukai: Julius, Dievainis Galaunė, Kęstutis. Ir jie tais pavasariais nerimo, leido įmantriai laužomą, įvairaus šrifto laikraštėlių *Asilo ausys* (keturi ar aštuoni puslapiai iš matematikos juodraščių), įsteigė Draugiją inteligentams moksleiviams remti, sutrumpintai DIMR. Akstinu

tam buvo nuo 1931 metų Kaune veikusi Draugija užsienio lietuviams remti, sutrumpintai DULR. Tuo tarpu DIMR buvo savotiška gimnazistų išdaiga, kurioje be trijų direktorių nemažiau svarbūs buvo ir trys kiemsargiai. Draugijos garbės nariais galėjo būti tie, kurie garbės žodžiu pasižadėtų mokėti nario mokesį (tokiu neatsirado). O kad draugija bent simboliškai plačiau nuskambėtų, vienas iš jos narių – literatas, jau pasireiškęs jaunimo spaudoje, buvo įpareigotas parašyti noveliukštę „Du iš mūsų rūko“ – pirmosios šios antraštės raidės sudarė DIMR.

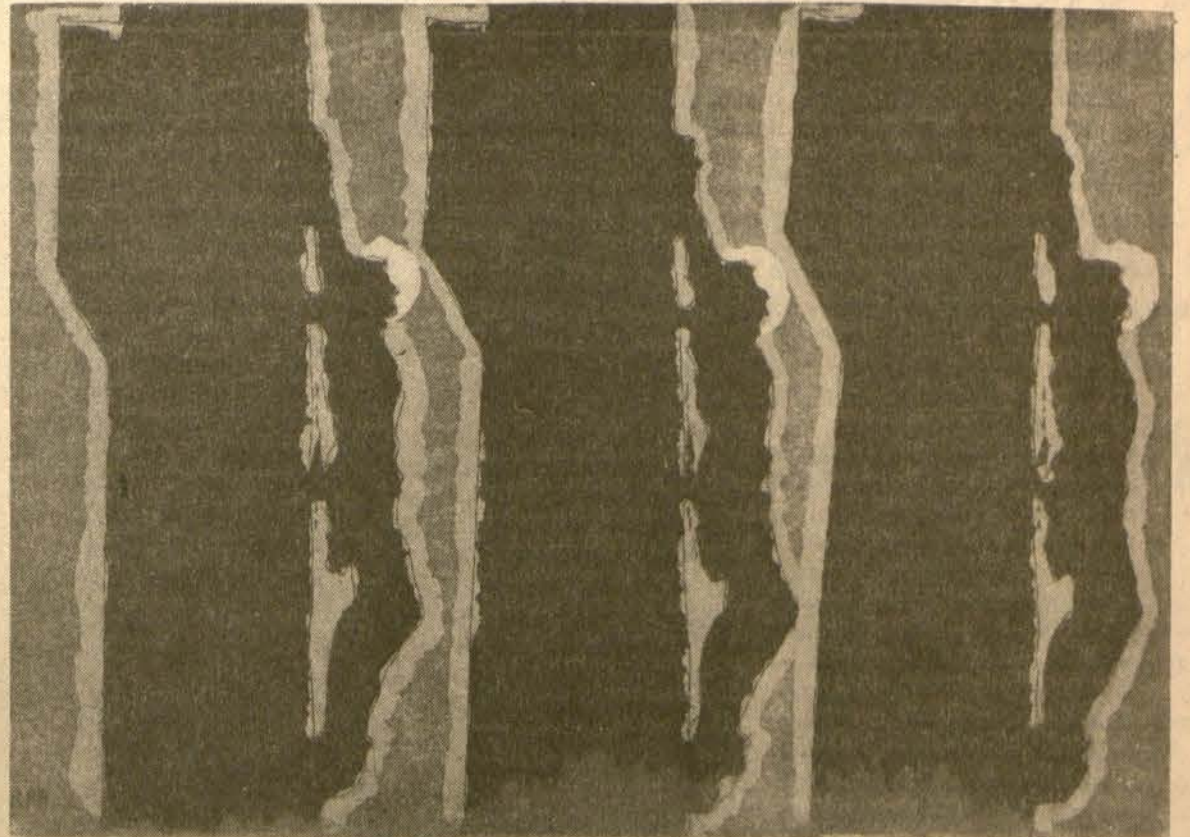
Ak, visų tuolaikinių jaunatviškų šypsnų čia nesuminėti. O

kurgi dar vakaronės Galaunių namuose Vydūno alėjoje, neskaitytojamų valandų diskusijos literatūros, muzikos ir gyvenimo prasmės klausimais. Pokario metais tokias svarstības tęsė Tuebingene. Rasdavom laiko ir pokštams. Sukeisti vokiečio dantų gydytojo iškabą su batšiuviu, pauogauti, pagėliauti. Juliaus nereikėjo du kartus kviesti. Taip jis su draugais vadinamose Tuebingeno plantacijose beuogaudamas praleido ne vieną naktį (prancūzų okupacinė valdžia draudė naktį judėti be leidimo). Vis dėlto už tuos pasiskonejimus tuoj po karo išdykūnai ant krūmų šakos kabindavo dešimties markių banknotą. Rožėms ar tulpėms kirpti tarnavo chirurgo žirkklės.

Pasak Henriko Nagio, „Vaikiška buvo Juliaus Kaupo širdis. Poeto širdis. Trubadūrų, vagantų, minezingerių epochos širdis, todėl jai buvo taip sunku ir trošku mūsų gadynėj. Julius Kaupas turėjo gyventi kartu su Hamsuno herojais, su Tomu Nipernadziu, Goesta Berlingu... Jeigu yra tokia šalis Anapus, kur susirenka saulėtų salų jūrininkai, pasakų broliai, tenai mes atrasime mūsų liekną, šviesiaplaukį draugą Julijų Kaupą, traukiantį savo pypkę ir besišypsantiom akim žvelgiantį į naujų nuotykių pasiilgusią tolybę“ (*Draugas*, 1964 m. gegužės mėn. 23 d.).

O šiandien mūsų rankose liko jau bandęs apdilti 1948 metais Vokietijoje su Adolfo Vaičaičio iliustracijomis išleistas *Daktaras Kripštukas pragare*, neseniai Muenchene naujai apkaustytas – dailiai įrištas. Tiražas buvo 3000 egzempliorių, iš jų šimtas numeruotų. Šeštuoji numeris pažymėtoje knygoje autorius Julius, vienas iš Kalnų gatvės padaužu, paskyrė šį tomą dviem to paties paslaptingo ir pasakiškai tolimo Kauno vaikams.

Rašome, kad jau ketvirtis šimtmečio, kai Julius Kaupas persikėlė į Anapus – ne, jis nėra miręs, jis tik negyvena su mumis.

Kovas I. Palubinskas

Nukryžiaivimas, 1988

Pier Paolo Pasolini

NUKRYŽIAVIMAS

Bet mes skelbiame Kristaus nukryžiovimą. Žydų gėdą, stabmeldžių beprotybę.

Šv. Pauliaus laiškas korintiečiams

Visas Jo žaizdas apšvietė saulė,
Jis miršta visų akiavidoje,
netgi savo motinos,
reginės Jo krūtine, vidurius, kelius,
visą Jo kėnciantį kūną.
Aušra ir saulėlydis meta šviesą
ant Jo ištiestų rankų, pavasaris
išsiurbia Jo mirtį, atvertą
žvilgsniui, kurie Jį degina.
Kodėl Kristus buvo nukryžiuotas?
Tai širdgėla jaunuolio, bežiūrinčio
į nuogą kūną... Žiaurus
jautraus kuklumo įžaidimas...
Saulė ir žvilgsniai! Tvirtas balsas
prašo Dievą atleidimo,
raudodamas kruvinom ašarom
begarsėj padangėj;
Jo išvargusių vyzdžių šviesoj
mirtis, tapatybė ir gėda.
Reikia save parodyti (ar to prikaltas
nuogas Kristus mus moko?). Tyra siela
gali pakęsti pašaipą, nuodėmę

nuogiausią aistrą...
(Ar tą nori pasakyti Nukryžiuotasis?
Kiekvieną dieną aukoti dovana,
kiekvieną dieną išsižadėti atleidimo,
nuoširdžiai pasilenkti prie bedugnės?)

Mes pasmerkti būti ant Kryžiaus,
stovėti prie gėdos stulpo,
degantiom akim regėti džiaugsmą,
ironiją, lašinti kraują
per nuogą krutinę ant kelių,
savo kančiom, dejonėm, gudrybėm
ir savo juokingom aistrom,
deginami širdžių ugnies,
liudyti amžiną gėdą.

Vertė Povilas Gaučys.

Pier Paolo Pasolini (1922-1975) – italų poetas, reikšėsi taip pat kaip romanistas, kalbininkas, kritikas, filmų scenarijų rašytojas ir režisierius. Savo poezijoje kėlė šių dienų socialines bei religines problemas. Laiškas žymiausių pokario italų poetų. – P.G.

Simbolinis etniškumas gyvuoja Havajuose

POVILAS BALTIS

Kas tie „simboliniai etnikai“?

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininko pavaduotojas dr. Tomas Remeikis savo pranešime PLB Seimui Toronte 1988 metais tarp kitko pabrėžė, kad „reikia pradėti rūpintis, kad išliktume lietuviams ir simboline prasme“ (*Pasaulio lietuvis*, 1988 birželis-liepa, pp. 7–8). Tomas Remeikis dėsto, kad sociologu vadinamas „simbolinis etniškumas“ esąs psichologinė ar istorinė identifikacija su tautine kilmė. Tokių žmonių etnis kultūrinis turinys esąs lėkštas arba jo visai neturima. Tai ypač ryšku mūsų vietinio klubo sambūryje (Lithuanian Club of Hawaii = LCH), kur tuo tarpu turime per 60 tautiška, religiška ir rasiškai mišrių šeimų, kurių įvairiausios rūšies „šaknys“ siekia net 19 šimtmetį. Kaip tik dėl tos priežasties ir drįsau teigti *Drauge* (1988 m. liepos mėn. 22 d.), kad „sukurti bei įsteigti Lietuvių Bendruomenės apylinkę Havajuose pagal tuos tradicinius bendruomeninius standartus yra neįmanoma“. Dėl tos pačios priežasties čia mums nepriimtinas ir Lietuvos vyčių organizacinis modelis, kuris yra populiarus kai kuriose Amerikos vietovėse. ALTA, VLIKas ir panašūs mūsų organizaciniai junginiai čia taip pat lieka nesuprasti.

Lietuviškai kalbančių ir lietuvišką spaudą skaitančių katalikiškų šeimų bei viengungių Havajuose tėra tik keli, ir tie patys jau skuba vienas po kito iškeliaui

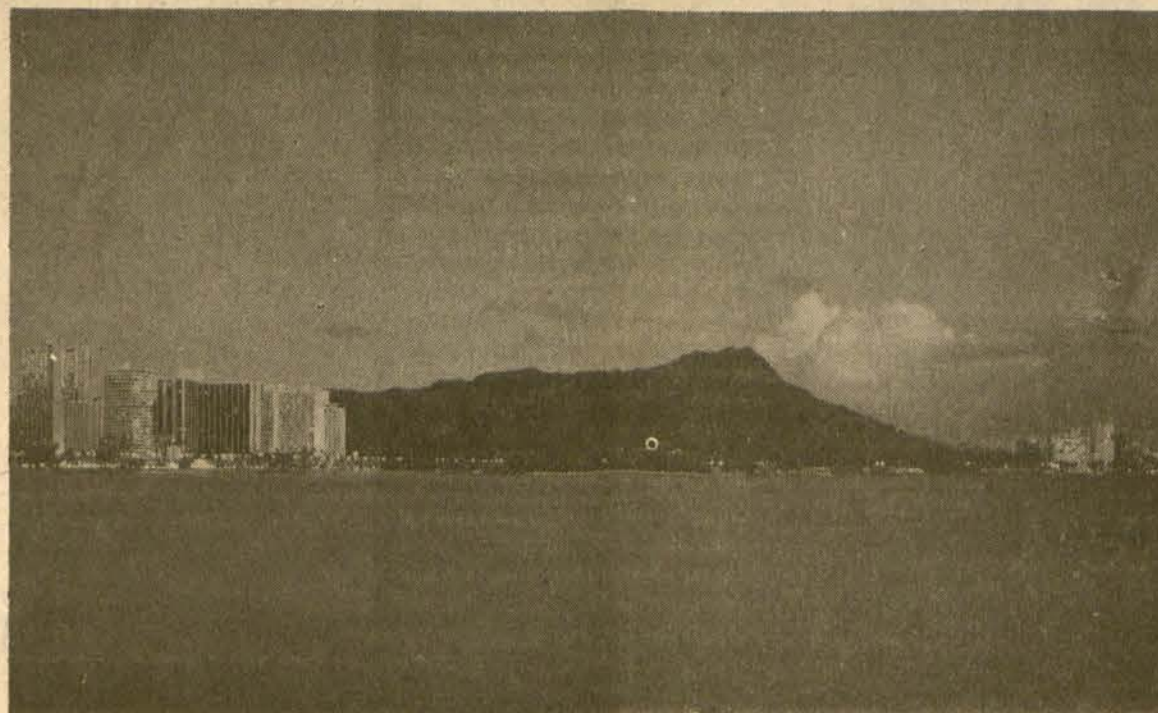
ti į amžinybę. Panašus likimas galbūt laukia ir kitų mažesnių, geografiškai izoliuotų lietuviškų „kolonijų“. Mes čia, Havajuose, stengiamės plėsti asmeniškas draugystes, „sulietuvinti“ net ir nelietuvius ir tuomi tikimės, kad „lietuviškas simbolinis etniškumas“ dar galės ir 21-ame šimtmetyje pajavairinti daugiaspalvę Havajų gyventojų bendruomenę.

Vėliausios LCH veiklos žinutės

Tas mūsų „simbolinių etnikų“ sambūris Havajuose (LCH) jau šį tą suorganizavo ir šiais 1989 metais. Vasario 12 dieną susirinkome Makani Kai Yacht klau-

be paminėti Vasario 16-osios sukaktį. Prieš pradėdami programą, turėjome bendrus užkandžius (pot-luck). Audrius ir Elena Aglinskai parūpino vaizdajuose apie 1988 metų patriotines demonstracijas Lietuvoje. Apie 50 susirinkusiųjų su dideliu dėmesiu žiūrėjo tą filmą. Toliau buvo komentarai bei tolimesnis įvykių informavimas apie naujausius įvykius Lietuvoje ir Pabaltij, žurnalo *Bridges* užsiprenumeravimas, ekskursijų į Lietuvą klausimai, Lietuvos himno giedojimas.

Vasario 19 dieną (sekmadienį) kun. Valdemaras M. Kukuras aukėjo mišias ir pasakė pamokslą Mililani miesčiuko parapijos

Honolulu miestas Havajuose, žvelgiant iš vandenyno įlankos.

bažnyčioje. Klebonas kun. Gary Secor pranešė apie kun. Cukuro atvykimą jau savaitę anksčiau, tad šimtai vietinių katalikų turėjo progos išgirsti apie lietuvių vargus ir laimėjimus dabartinėje Lietuvoje. Vasario 14 dieną *Honolulu Advertiser* išspausdino laiško skyriuje Elenos Aglinskienės (su titulu „President, Lithuanian Club of Hawaii“) padėką už skaitytojų dėmesio atkreipimą į Baltijos kraštų problemas 1988 metais. Po to, Aglinskienė susilaukė kelių telefoninių pasiteiravimų apie tą lietuvių klubą iš naujų „lietuviškomis šak-

nimis“ susidomėjusių žmonių. Tad mūsų klubo narių skaičius turėtų dar padidėti. Šių metų vasario mėnesį *Honolulu Advertiser* taip pat įdėjo porą žinučių apie vėliausius pokyčius Lietuvoje, įvestus Maskvos.

Tolimesnės veiklos perspektyvos

Prieš kalbant apie ateities planus, gal čia reiktų „pasigirti“ keliais praeities darbais. 1987 metais užprenumeravau ir užmokėjau už *Lituanus* žurnalą George Chaplin (Editor at-Large, *Honolulu Avertiser*) ir A. Smyser (Contributing Editor, *Honolulu Star-Bulletin*). Informacinė medžiaga apie Baltijos kraštus buvo taip pat įteikta vietiniams radijo komentatoriams, kurie retkarčiais savo pasikalbėjimuose su klausytojais užsimena Baltijos kraštus.

Dar galima ir būtinai reikėtų daug daugiau padaryti. Havajuose įprasta, kad vietinės organizacijos, išsirikusios naujas valdybas, paskelbia valdybų sudėtis, su pavardėmis ir pareigomis „New Officers“ skyrelyje vietiniuose dienraščiuose. Argi negalėtų ir LCH pasiskelbti? Hawaii Heritage Center organizuoja etninių grupių kilnojamąs parodėles viešosiose valstybinėse bibliotekose (taip pat ir kolegijų bibliotekose). Mūsų klubas turėtų išnaudoti ir tas galimybes, ypač kai klubo narė Rūta Maeda yra įtakinga bibliotekininkė. Estai ir latviai taip pat

galėtų prie šitokio projekto prisidėti. Kadangi mūsų klubo narių sudėtis yra rasiškai, tautiškai ir religiška įvairi, tai bent retkarčiais turime susirinkimuose bei kitomis progomis trumpai paliesti ekologines, politines bei etninių ir kitokių mažumų problemas globaline plotme. Humanities Speakers' Bureau yra geras šaltinis tokiems kalbėjimams susirasti ir tai dar sudaro progą pateikti tiems kalbėjimams medžiagos apie Baltijos kraštus bei jų problemas. Kadangi LCH susirinkimai yra daromi labai retomis progomis ir susirenka tik dalis narių, tai *Newsletter* vietiniams ryšiams palaikyti ir pasiformuoti apie *Bridges* užsiprenumeravimą bei ekskursijas į Lietuvą yra būtinai reikalingas. Toks *Newsletter* čia, Havajuose, yra tuo labiau reikalingas, nes daug narių gyvena kitose salose.

Baltų kalbotyros konferencija Vilniuje

Vilniaus universiteto Baltų kalbotyros katedra organizuoja antrąją tarptautinę konferenciją, kuri šaukiama 1990 metų rudenį Vilniuje baltų kalbų istorinėms problemoms nagrinėti. Pranešimą apie konferenciją yra gavę ir kai kurie JAV gyventantieji lituanistai. Pažymėtina, kad tas pranešimas į Ameriką teatėjo per keturis mėnesius (su Vilniaus pašto praėjusių metų lapkričio pradžios antspaudu).

